

CRNA GORA
MINISTARSTVO FINANSIJA
Sektor za ekonomsku politiku i razvoj

MJESEČNI MAKROEKONOMSKI INDIKATORI

Decembar 2011.

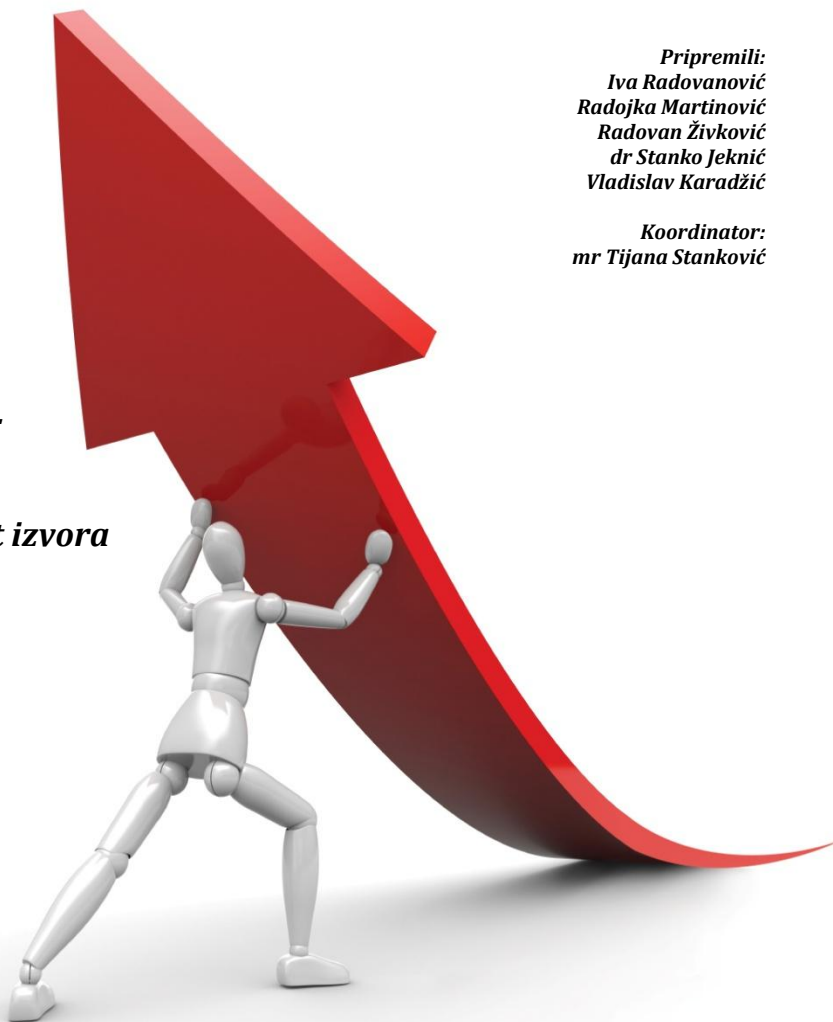
Pripremili:
Iva Radovanović
Radojka Martinović
Radovan Živković
dr Stanko Jeknić
Vladislav Karadžić

Koordinator:
mr Tijana Stanković

KLJUČNE PORUKE

Crna Gora je u novembru postala član Svjetske trgovinske organizacije (STO).

Neriješena kriza bankarskog sektora EU može se reflektovati kroz manju dostupnost izvora finansiranja.

Napomena:

Makroekonomski mjesečni pregled je nova publikacija Ministarstva finansija koja će pratiti kretanja makroekonomskih i fiskalnih indikatora na mjesečnom nivou. Ideja je nastala iz potrebe korisnika podataka i analiza za kratkim i sveobuhvatnim pregledom. Obzirom da se radi o novoj vrsti publikacije, njeno unapređivanje biće predmet svakog izdanja do kraja 2011. godine, što ostavlja prostora potencijalnim izmjenama.

1. Međunarodno okruženje

Samit zemalja EU u Briselu od 2-9 decembra 2011 je najočekivaniji politički događaj u Evropi u 2011. godini. Rezultati samita su očekivani zbog dugo najavljivanih rješenja za krizu suverenog duga Eurozone, kao i sve jače krize evropskog finansijskog sistema koji je prijetio izbijanjem neočekivanog sloma bilo zbog suverenog bankrota ili bankrota neke od velikih evropskih banaka. Samit se završio razlazom Velike Britanije, čiji zahtjevi u vezi zaštite njihovog jakog finansijskog sektora nisu prihvaćeni, i ostatka od 26 zemalja koje obuhvataju i zemlje eurozone koji su postigle dogovor. Pošto dogovor o promjenama nije moguć u okviru ugovora o EU to je rješenje nađeno u takozvanom međudržavnom dogovoru.

Na samitu je usvojen fikalni dogovor sa sljedećim rješenjima:

- Maksimalni iznos strukturnog deficita iznosi 0.5% BDP-a;
 - Automatske posljedice za zemlje za zemlje koje probiju limit deficita od 3% BDP-a;
 - Pravilo (deficit) mora biti ugrađeno u ustav države;
 - Ubrzavanje početka rada Evropskog stabilizacionog mehanizma sa početka 2013. godine na sredinu 2012. godine;
 - Provjera adekvatnosti sredstava fonda za pomoć ugroženim zemljama (EFSF) Eurozone od 500 mlrd. €;
 - Obezbeđenje 200 mlrd.€ doprinosa MMF-u preko koga bi se pomagale ugrožene zemlje;
- Neophodno olakšanje pruženo je evropskom finansijskom sistemu kroz vrlo povoljne pozajmice na tri godine s kamatnom stopom 1%, smanjenje rezervisanja na kapital i povoljniji tretman aktive kao zaloge (kolateral) za uzete zajmove mada se kolaterali prihvataju sa diskontom. Zajmovi u iznosu od 489 mlrd.€ su povučeni od 520 velikih evropskih banaka za vrlo kratko vrijeme, što pokazuje kolika je bila oskudica izvora finansiranja. Evropske banke su praktično odsječne od dolarskih tržišta, a i ostala su pokazivala nevoljnost na izlaganje riziku zbog procjene o visokom učešću suverenog duga i ostalim problemima Eurozone. Interesantno je da su evropske banke preko božićnih praznika deponovale rekordnih 412 mlrd. € na koje se plaća 0,25%, što obično sugeriše jake tenzije i nesigurnosti na tržištu.

2. Realni sektor

Indikatori aktivnosti u realnom sektoru ukazuju na blagi rast crnogorske ekonomije tokom cijele godine. Glavni pokretači rasta u periodu januar-novembar 2011 godine bili su sektori turizma i trgovine na malo. U periodu januar-novembar 2011. godine ostvaren je rast noćenja od 10,2 % i dolazaka od 8,7%, u odnosu na isti period prošle godine, što je rezultat povećanog broja noćenja (12,0%) i dolazaka (10,3%) stranih turista. Promet u maloprodaji za 11 mjeseci veći je 20,3% u odnosu na uporedni period 2010 godine godine, što je rezultat rasta prometa u turizmu i smanjenja sive ekonomije. Industrijska proizvodnja za 11 mjeseci bilježi pad od 6,9%, što je posljedica pada proizvodnje električne energije od 27,9%, usljed izuzetno nepovoljne hidrološke situacije u 2011 godini, dok su prerađivačka industrija i vađenje rude i kamena zabilježili rast od 8,3 i 6,8%, respektivno. Nastavlja se oporavak proizvodnje osnovnih metala, koja za 11 mjeseci bilježi rast od 13,8% u odnosu na isti period prošle godine. Vrijednost izvršenih građevinskih radova u III kvartalu 2011. godine, veća je za 2,1% u odnosu na isti kvartal 2010. godine.

3. Cijene

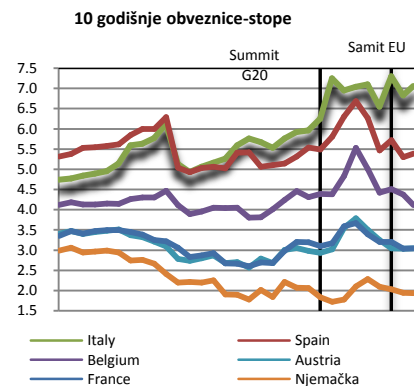
Godišnja inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u novembru 2011. godine iznosila je 3,0%, što predstavlja pad od 0,3 p.p. u odnosu na prethodni mjesec. Rast inflacije opredijeljen je rastom cijena u grupama Alkoholna pića i duvan (26,3%), Zdravstvo (14,9%) i Prevoz (10,0%), dok je pad cijena zabilježen kod grupa Odjeća i obuća (0,9%), Pokućstvo i oprema za kuću (1,1%), Kultura i rekreacija (4,3%). *Mjesečna inflacija* u novembru, mjerena indeksom potrošačkih cijena, bilježi pad od 0,2%, usljed pada cijena Hrane i bezalkoholnih pića od 0,5%. *Proizvođačke cijene*, nakon naglog rasta početkom ljeta usljed rasta cijena prehrambenih proizvoda i osnovnih metala, bilježe blagi pad, i u novembru se zadržavaju na godišnjem nivou od 2,8%. Najveći rast cijena zabilježen je kod grupa Vađenje ostalih ruda i kamena (19,7%), Proizvodnja osnovnih metala (7,3%) i Proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića (6,6%). Godišnja inflacija, mjerena *Harmonizovanim indeksom* potrošačkih cijena u novembru 2011. iznosila je 3,5%, i niža je nego u oktobru kada je iznosila 3,9%.

4. Zaposlenost i zarade

Stopa nezaposlenosti u novembru 2011 je iznosila 11,6%, i niža je u odnosu na isti mjesec 2010. godine kada je iznosila 12,0%. U odnosu na prethodni mjesec zabilježen je blagi porast stope nezaposlenosti za 0,2 p.p. Broj nezaposlenih u novembru 2011. je smanjen za 5,0% u odnosu na prethodni mjesec. U periodu januar-novembar 2011. broj lica koja prvi put traže zaposlenje povećan je za 2,6%. Stopa nezaposlenosti prema metodologiji Ankete o radnoj snazi u III kvartalu 2011. godine iznosila je 19,5%, što je na nivou III kvartala 2010. godine. Prosječna bruto zarada u novembru 2011. godine iznosila je 721€. Prosječna neto zarada je iznosila 483 € u novembru 2011. i nominalno se povećala 0,8%, a realno za 2,5% u odnosu na prosječnu neto zaradu u 2010. godini.

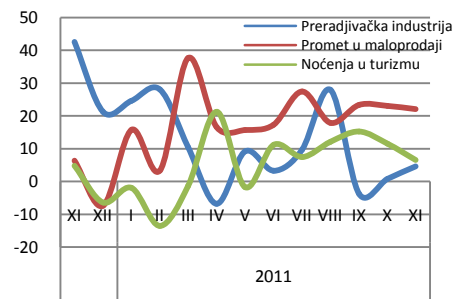
Na grafiku se vidi da su odluke samita u Briselu i intervencije Evropske centralne banke donekle umirile tržišta u pogledu suverenog duga, osim Italije za koju se i dalje traže nepodnošljivo visoke stope prinosa od oko 7%.

Grafik 1

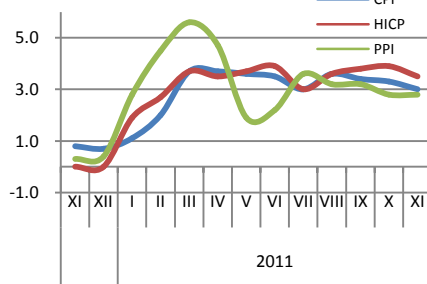

Izvor :Thompson Reuters-izbor MF

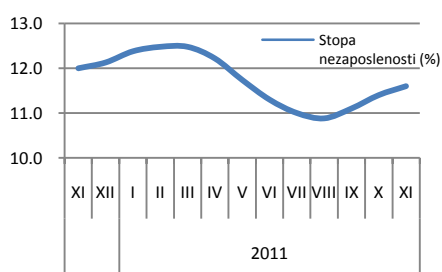
Realni sektor (stope rasta)

Inflacija

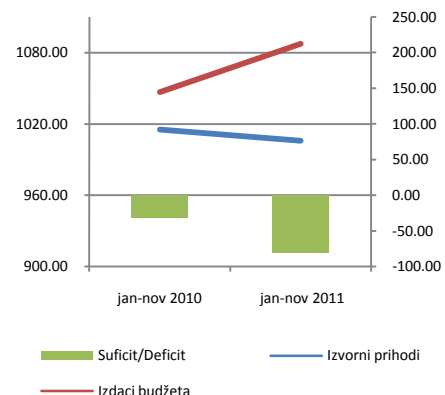
Stopa nezaposlenosti (%)

5. Javne finansije

Novembar je karakterisala veća javna potrošnja u odnosu na ostvarene prihode, ali još uvijek ispod plana. Izvorni budžetski prihodi za prvih jedanaest mjeseci 2011. godine iznosili su 1005,89 mil € ili 30,73% procijenjenog BDP-a za 2011. (3.273,00 mil €). U odnosu na plan za jedanaest mjeseci, prihodi su niži za 3,07 %, dok su za isti period prethodne godine na neznatno nižem nivou (0,84%). Akcize su očekivano više u odnosu na prošlu godinu, a ono što treba istaći je nastavak dobre naplate PDV-a, koja je nešto niža u odnosu na plan, ali istovremeno za 6,2% veća u odnosu na ostvarenje za jedanaest mjeseci prethodne godine. **Budžetski izdaci** za jedanaest mjeseci su iznosili 1087,44 mil €, što znači da su 5,38% niži u odnosu na plan, a u odnosu na izvršenje budžeta za jedanaest mjeseci prošle godine veći za 3,87%. Posmatrano po kategorijama rashoda, najveće apsolutno povećanje u odnosu na prethodnu godinu je kod izdataka za socijalna davanja – oko 30 mil € (rast penzija i socijalna zaštita), dok je najveći procentualni rast zabilježen kod kamata – za jedanaest mjeseci tekuće godine, skoro su udvostručene u odnosu na prethodnu godinu (povećanje od preko 78%). Iako se iz priložene tabele može zaključiti da su bruto zarade porasle za oko 30%, dužni smo napomenuti da je do toga došlo zbog uključivanja zdravstvenih institucija u obračun zarada, što znači da je za isti iznos došlo do smanjenja izdataka na poziciji transferi javnim institucijama. **Deficit budžeta** nakon jedanaest mjeseci tekuće godine iznosio je 81,55 mil € ili 2,49 % BDP-a. Primarni deficit nakon jedanaest mjeseci iznosio je 35,74 mil €, dok je otpлата duga dostigla nivo od 152,92 mil € ili 4,67 % BDP-a. **Državni dug** je nakon jedanaest mjeseci tekuće godine iznosio 1457,5 mil € što čini 44,53 % BDP-a. Domaći dug je iznosio 388,1 mil € (11,85 % BDP-a), dok je inostrani dug iznosio 1064,5 mil € ili 32,52 % BDP-a.

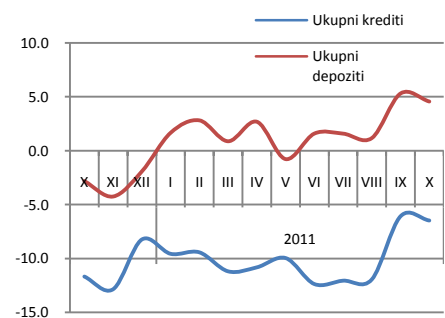
Državni budžet

6. Monetarni sektor

Opadajuća tendencija kreditne aktivnosti banaka nastavljena je i u oktobru ove godine, kao i rastuća nelikvidnost realnog sektora. Ukupni krediti banaka u oktobru su iznosili 1.943,3 mil.€ i ostvarili su pad od 0,8% u odnosu na prethodni mjesec. Kao najznačajniji korisnici kredita, sektori privrede i stanovništva na kraju oktobra učestvuju sa 93,3% u ukupno odobrenim kreditima. Pri tome, krediti privrede su iznosili 969,3 mil.€ i niži su u odnosu na isti mjesec prethodne godine za 23,1%, dok su krediti stanovništva iznosili 841,6 mil.€ i smanjeni su na godišnjem nivou za 2,0%. Pozitivna kretanja su ostvarena na poboljšanju kvaliteta kreditnog portfolija banaka, čemu je doprinio transfer problematičnih potraživanja na matične banke. To je doprinijelo smanjenju nekvalitetnih kredita u oktobru za 6,8% u odnosu na prethodni mjesec. **Ukupni depoziti** su iznosili u oktobru 1.868,0 mil€ i smanjeni su za 0,5% u odnosu na prethodni mjesec, dok su na godišnjem nivou ostvarili rast od 4,4%. Depoziti stanovništva su iznosili 1.022,4 mil € i povećani su za 10,7 % u odnosu na isti mjesec prethodne godine, dok su prvi put u ovoj godini zabilježili pad od 1,2 % na mjesečnom nivou. Zabrinjavajući je i dalje rastući trend **nelikvidnosti privrede**. Na kraju oktobra od 56.998 pravnih i fizičkih lica koje obavljaju djelatnost, njih 14.982 ili 26,3% je bilo u blokadi, što predstavlja povećanje od 1,6% u odnosu na prethodni mjesec. Pri tome ukupan iznos duga je 363 mil.€, i povećan je za 3,9% u odnosu na prethodni mjesec. U oktobru je došlo do blagog pada **kamatnih stopa**. Tako je prosječno ponderisana efektivna aktivna kamatna stopa iznosila 9,73 % i na mjesečnom nivou je zabilježila pad od 0,01 p.p., dok je. prosječna ponderisana pasivna kamatna stopa je bila 3,09 % i ostvarila je pad od 0,02 procentna poena u odnosu na prethodni mjesec.

Ukupni krediti i ukupni depoziti

7. Spoljnotrgovinska razmjena

Crna Gora je u novembru postala član Svjetske trgovinske organizacije (STO), što predstavlja ostvarenje jednog od glavnih prioriteta politike ekonomskih odnosa sa inostranstvom. Spoljnotrgovinska razmjena za period januar-novembar 2011. godine, u odnosu na isti period 2010, bilježi rast od 14,8% i iznosila je 2.077,2 mil.€. Izvoz robe je zabilježio rast od 38,9% i iznosio je 418,0 mil.€, dok je ostvaren uvoz u iznosu od 1.659,2mil.€, viši za 10,0%. Rast spoljnotrgovinskog deficita iznosio je 2,8%, dok je pokrivenost uvoza izvozom povećana sa 19,9% na 25,2%, kao rezultat manjih uvoznih od izvoznih stopa rasta. Najveće učešće u **izvozu** Crne Gore je ostvareno u sektoru metalne industrije (49,0%), od čega izvoz obojenih metala u iznosu od 169,4mil.€ ili 40% i gvožđe i čelik u iznosu od 26,0mil.€ ili 42%. Značajno je povećan izvoz mineralnih ruda (88%), plute i drveta (14%) i raznih gotovih proizvoda 9%, što je posljedica rasta izvozne tražnje. U posmatranom periodu kod **uvozne** strukture Crne Gore, zabilježen je visok rast uvoza mineralnih goriva i maziva (60%), koji je opredijeljen rastom uvoza nafte i naftnih derivata (28%) i električne energije (265%), po osnovu uvoza za domaće tržište (usljed dugog perioda suše i niskih akumulacija) i uvoza za reeksport.

Balans uvoza izvoza roba

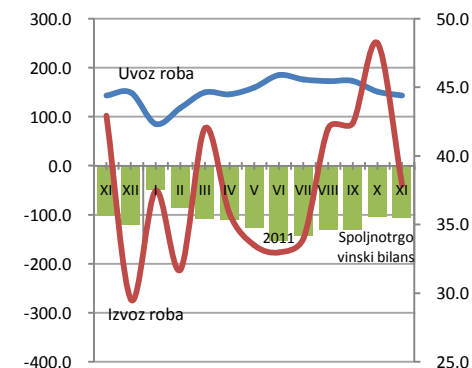

Tabela 1: MAKROEKONOMSKI INDIKATORI – novembar 2011

BDP	2010			2011													
BDP u mil €	3.104			3.273													
BDP realni	2,5			2,5													
BDP nominalni	4,1			5,5													
	2010			2011											nov.11		
Indikatori	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	M-n-M	jan-nov 2011/ jan-nov 2010	
REALNI SEKTOR																	
Industrijska proizvodnja	37,1	48,4	45,7	2	8,4	-10,3	-20,4	-24,4	-18,7	0,2	18	-2	-4,2	-15,9	-6,5	-6,9	
Preradivačka industrija	21,6	42,6	21,3	24,7	28,1	10,5	-6,8	9,2	3,3	9,7	28	-3,7	0,8	4,6	1,9	8,3	
Noćenja u turizmu	-13,5	4,8	-6,4	-1,9	-13,5	-1,3	21,3	-1,7	11,2	7,5	12,2	15,3	11,6	6,6	-48,6	10,2	
Proizvodnja u šumarstvu	35,4	21,3	-46,8	29,7	100	63,2	-1,9	0,5	-31,8	-22,7	-28,3	-14,7	47,4	72,1	-6,7	9,0	
Promet u maloprodaji	2,1	6,4	-7,4	15,8	3,4	37,7	16,6	15,7	17,3	27,5	17,9	23,4	23,1	22,1	-7,8	20,3	
Vrijednost radova u gradjevinarstvu	60,7			18,1			35,6			2,1							
INFLACIJA																	
CPI	0,6	0,8	0,7	1,1	2,0	3,7	3,7	3,6	3,5	3,0	3,6	3,4	3,3	3,0	-0,2	3,1	
HICP	-	-	-	1,9	2,7	3,7	3,5	3,7	3,9	3,0	3,6	3,8	3,9	3,5	-0,3	n.d.	
PPI	0,7	0,3	0,4	2,8	4,5	5,6	4,7	1,9	2,2	3,6	3,2	3,2	2,8	2,8	-0,1	3,4	
ZAPOSLENOST I ZARADE																	
Zaposlenost (broj)	157.918	157.712	157.679	157.849	158.010	158.842	159.669	162.905	168.195	170.618	167.955	164.386	164.386	n.d	3,4	0,4	
Broj nezaposlenih (broj)	31.900	32.199	32.106	32.829	33.062	32.748	32.203	30.994	29.816	29.128	29.078	29.405	30.180	30.576	-5,0	-2,9	
Stopa nezaposlenosti (%)	11,9	12,0	12,1	12,4	12,5	12,5	12,2	11,7	11,30	11,00	10,88	11,1	11,4	11,6	-3,3	-3,3	
Stopa nezaposlenosti (MOR) (%)3		19,7		21,2			19,9			19,5							
Prosječna mjesečna bruto zarada u €	711	716	768	772	754	722	705	714	708	710	709	712	711	721	0,7	1,7	
Prosječna mjesečna neto zarada u €	477	480	515	518	506	484	473	479	475	476	475	477	477	483	0,6	1,7	
MONETARNI SEKTOR																	
Ukupni krediti (u mil €)	2076,00	2087,12	2058,31	2148,74	2151,44	2092,09	2092,05	2098,70	2045,40	2034,86	2008,54	1957,30	1941,30	n.d.	-0,8	-13,9	
Kredit u kašnjenju (u mil €)	558,28	590,84	522,47	620,19	608,99	618,02	578,08	696,19	567,46	605,56	591,57	n.d.	513,97	n.d.	13,6	-7,9	
Krediti privredi1	-15,6	-17,6	-11,1	-11,3	-11,0	-15,1	-14,8	-14,4	-19,9	-19,2	-19,7	-21,9	-23,1	n.d.	-1,7	-23,1	
Krediti domaćinstvima1	-8,6	-7,8	-6,1	-8,0	-7,5	-6,9	-6,8	-5,0	-3,3	-2,4	-2,4	-2,5	-2,0	n.d.	-0,3	-2,0	
Depoziti privrede1	-4,4	-16,2	-16,8	-7,4	-4,9	-8,6	-6,8	-24,4	-22,0	-18,4	-19,1	-16,1	-0,4	n.d.	1,6	-0,4	
Lična štednja1	13,6	15,1	12,8	14,0	13,0	12,3	13,7	12,7	13,1	11,9	12,8	13,4	10,7	n.d.	-1,2	10,7	
Kamatna stopa na kredite2	9,6	9,6	9,6	9,6	9,6	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	9,6	9,73	n.d.	0,12	0,14	
Kamatna stopa na depozite2	3,5	3,4	3,3	3,2	3,2	3,2	3,0	3,1	3,1	3,2	3,1	3,1	3,09	n.d.	-0,02	-0,43	
EKSTERNI SEKTOR																	
Izvoz roba	8,4	58,0	23,3	176,2	70,3	78,2	37,5	-7,0	35,3	14,7	41,0	54,3	67,4	-11,8	-21,5	38,9	
Uvoz roba	-9,2	4,1	-4,7	15,3	9,9	15,3	6,6	15,5	9,4	1,7	10,4	21,3	8,7	-0,3	-5,4	10,1	
Spoljnotrgovinski bilans	-12,9	-9,2	-9,8	-20,8	-2,8	1,3	-0,6	23,4	5,1	-1,0	3,2	13,5	-6,7	4,6	2,1	2,8	
Strane direktne investicije (€)	34.799.784	33.261.100	71.501.650	56.447.711	19.760.965	38.002.185	30.779.365	24.964.629	8.845.435	44.210.475	18.799.693	24.087.325	n.d.	n.d.			
MEDJUNARODNO OKRUŽENJE																	
Brent crude oil	83,2	85,9	93,9	101,0	111,8	117,4	125,9	116,7	112,5	116,7	114,9	102,8	109,6		-10,5	30,9	
Aluminijum	2.342,2	2.324,1	2.356,7	2.439,7	2.515,3	2.555,5	2.667,4	2.587,2	2.557,8	2.525,4	2.381,0	2.293,5	2.180,7		-3,7	4,1	
Euribor (12 mjeseci)	1,464	1,540	1,528	1,504	1,660	1,773	2,013	2,139	2,137	2,172	2,177	2,089	2,089		-4,0	40,2	
Inflacija u Eurozoni	1,9	1,9	2,2	2,3	2,4	2,7	2,8	2,7	2,7	2,5	2,5	3,0	3,0		20,0	64,2	

Tabela 2: BUDŽET CRNE GORE – novembar 2011

BUDŽET CRNE GORE	Učešće u uk. ostv. Prihod/Rashod/Dug I-XI (u %)	2010			2011				
		XI	XII	2010 (jan-nov)	XI	jan-nov	jan-nov 2011/ jan-nov 2010 plan (%)	jan-nov 2011/ jan-nov 2010 (%)	nov 2011 / nov 2010 (%)
IZVORNI PRIHODI, od čega :	100	91.67	123.21	1015.42	85.28	1005.89	96.93	99.06	93.03
Porez na zarade	39.75	33.67	57.61	401.79	33.90	376.28	98.69	93.65	100.67
Porez na dobit pravnih lica	1.11	1.22	1.02	19.25	0.95	33.63	95.86	174.74	77.60
Porez na dodatu vrijednost	34.66	31.35	27.45	336.73	29.55	357.01	97.17	106.02	94.26
Akcize	13.79	10.36	13.64	120.63	11.76	131.24	96.48	108.80	113.49
Porez na medj. trgovinu i transak.	3.93	3.81	4.15	46.66	3.35	41.26	84.66	88.43	87.90
IZDACI BUDŽETA, od čega :	100	109.28	175.88	1046.92	103.64	1087.44	94.62	103.87	94.84
Bruto zarade i doprinosi na teret posl.	30.29	22.76	42.07	241.60	31.39	316.15	93.79	130.86	137.88
Rashodi za materijal i usluge	9.33	12.38	23.80	88.88	9.67	89.10	94.17	100.25	78.11
Kamate	1.02	1.51	4.61	25.64	1.06	45.81	106.82	178.62	70.23
Transferi za socijalnu zaštitu	36.89	36.21	39.80	383.35	38.24	413.14	102.70	107.77	105.58
Transferi instit., pojed. i NVO sektoru	6.20	16.39	24.40	150.24	6.42	71.82	92.19	47.80	39.18
Kapitalni izdaci	7.31	7.54	23.64	58.98	7.58	54.83	73.65	92.96	100.52
Suficit / Deficit budžeta	-	-17.61	-52.67	-31.51	-18.36	-81.55	-	-	-
Primarni deficit	-	-16.09	-48.06	-5.86	-17.30	-35.75	-	-	-
Otplata duga	-	4.12	30.77	185.04	4.41	152.90	-	-	-
Državni dug (stanje duga)	100	1270.70			1457.50	1457.50	-	114.70	-
Domaći dug	26.63	358.30			388.10	388.10	-	108.32	-
Inostrani dug	73.37	912.40			1069.40	1069.40	-	117.21	-